

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет мистецтв і художньо-освітніх технологій
Кафедра вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Студентки 1 курсу МАСМз групи
Освітньої програми Середня освіта. Музичне
мистецтво.
Спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне
мистецтво)
Галузі знань 01 Освіта магістра
Присяжнюк Вікторії Олександрівни

Науковий керівник:
Онофрійчук Людмила Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1. Проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності особистості в науковій літературі	7
1.2. Мультимедійні технології як інноваційний засіб педагогічного впливу...19	19
1.3. Урок музичного мистецтва як засіб формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків.....	28
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	37
2.1. Діагностика стану сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів на уроках музичного мистецтва.....	37
2.2. Педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів підліткового віку на уроках музичного мистецтва.....	51
2.3. Використання мультимедійних технологій у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності учнів підліткового віку на уроках музичного мистецтва.....	63
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

У сучасних умовах освіта в Україні дедалі більше стає інформатизованою, тому пріоритетним напрямком стає впровадження сучасних інформаційних технологій у різні галузі науки та освіти, їх удосконалення та розвиток. Будь-яке навчання вимагає від людини відповідальності, самодисципліни, самостійного пошуку інформації. Формування в учнів інформаційної компетентності задовольнить основну вимогу до якості сучасної освіти – уміння орієнтуватися в світовому інформаційному просторі, уміння володіти навичками роботи з великими і постійно змінними масивами інформації, володіння інформаційною культурою та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасної школи.

Здобувачам освіти необхідно володіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), мати високий рівень інформаційної культури для навчання, роботи і життя. Освіта перетворюється на інформаційний простір, завдяки якому відбувається пізнання та освоєння нових технологій, що допомагають у розвитку різних компетентностей, необхідних для сучасного здобувача освіти.

Сприяння формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності всебічно розвиненої людини сьогодні ґрунтується на законодавському рівні, зокрема на Законі України «Про освіту» (2017), Проекті Закону України «Про Національну програму інформатизації» (2022); Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.», п. 3: «надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням ІКТ під час навчання, виховання та професійної підготовки».

Згідно Концепції НУШ «наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи. Запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проектів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога,

оптимізують управлінські процеси, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності».

Дослідження використання мультимедійних технологій в освіті, зокрема, пов'язаної з музичним вихованням, багатоаспектне. Мультимедіа розглядається, по-перше, як засіб підвищення ефективності навчання на уроках музичного мистецтва у загальноосвітніх школах; по-друге, як засіб психолого-педагогічного впливу на особистість учнів в умовах новітніх інформаційних технологій навчання; по-третє, як засіб навчання; по-четверте, як засіб розвитку творчих здібностей та образного мислення здобувачів освіти.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що упродовж останніх десятиліть дослідники значної уваги надають проблемі формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Загальнотеоретичні основи формування компетентностей здобувачів освіти розглядають українські дослідники І. Бех, Н. Бібік, С. Бондар, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачова. Серед закордонних дослідників проблему формування та розвитку компетентностей розглядали Дж. Равен, Д. Рікен, У. Мозер, та ін.

Останнім часом у вітчизняній педагогічній теорії та практиці відбувається активний пошук шляхів удосконалення методів навчання, проводяться інтенсивні дослідження з питань запровадження в навчальний процес мультимедійних технологій, засобів комп'ютерно-орієнтованих систем навчання, що висвітлюється у дослідженнях і публікаціях відомих учених: Л. Масол, О. Науменко, О. Переверзова, Т. Рейзенкінд та ін.

Проблемам упровадження й ефективного застосування ІКТ в освіті присвячено чимало теоретичних та експериментальних праць вітчизняних й зарубіжних педагогів і психологів (В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, М. Козяр, Ю. Машбиць, І. Роберт, С. Сисоева та ін.).

Проблема застосування інформаційних комп'ютерних технологій та музичних комп'ютерних програм у вітчизняній педагогіці досліджувалася у працях І. Гайдєнка, В. Приходька, І. Цідила, А. Цюприка, В. Шолоховича,

Т. Каїна, В. Колі. Автори праць підкреслюють актуальність визначеної проблеми та необхідність практичного застосування сучасних комп'ютерних технологій у навчальному процесі.

Розробкою навчальних комп'ютерних систем з метою підвищення ефективності музичної освіти займались М. Дергач, І. Сокол, М. Чембержі, В. Штепа.

Вчені відзначають, що мультимедійні технології на сьогодні є найбільш актуальним напрямком використання інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері освіти, адже дозволяють підійти до перетворення мультимедіа в потужний засіб освіти, в якому змодельовані всі аспекти навчально-виховного процесу – від методичного до презентаційного.

Незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень і значні теоретичні здобутки у розв'язанні визначеної проблеми, багато питань цієї складної теми залишаються нез'ясованими. Існують суперечності між потребою здобувачів освіти у набутті інформаційної компетентності та відсутністю відповідного навчально-методичного і технологічного забезпечення її формування; значним обсягом інформації в умовах розвитку сучасних технологій і реальними організаційно-педагогічними умовами її засвоєння підлітками на уроках музичного мистецтва.

Актуальність проблеми дослідження, її практична значущість, необхідність розв'язання виявлених об'єктивних суперечностей зумовили вибір теми дипломної роботи: *«Формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків на уроках музичного мистецтва засобами мультимедійних технологій»*.

Об'єкт дослідження – педагогічний процес формування інформаційно-комунікаційної компетентності школярів.

Предмет дослідження – методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків засобами мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва.

Мета дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні методики формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків засобами мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва.

Гіпотеза дослідження: ефективність формування інформаційно-комунікаційної компетентності у школярів підвищиться, якщо створити такі педагогічні умови:

- формування позитивної навчальної мотивації підлітків;
- застосування комунікативно-діяльнісного підходу, що базується на інтерактивних методах навчання;
- організація самостійної роботи школярів з використанням інноваційних технологій навчання.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати наукові праці з проблеми дослідження.
2. З'ясувати сутність дефініцій дослідження: «інформаційно-комунікаційна компетентність», «мультимедійні технології».
3. З'ясувати стан, розробити критерії, показники та встановити рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків на уроках музичного мистецтва.
4. Розробити педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків на уроках музичного мистецтва засобами мультимедійних технологій.
5. Розробити та дослідити методи формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків на уроках музичного мистецтва засобами мультимедійних технологій.

Для розв'язання поставлених завдань використано **такі методи дослідження**:

теоретичні: вивчення та аналіз науково-педагогічної літератури для відбору й осмислення фактичного матеріалу дослідження; систематизації й узагальнення теоретичних питань для обґрунтування педагогічних умов

формування інформаційно-комунікаційної компетентності у школярів базової школи ; систематизація дослідницьких матеріалів;

емпіричні: діагностичні (анкетування, бесіди, тестування, самооцінка, взаємооцінка) застосовано з метою встановлення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у підлітків на уроках музичного мистецтва, цілеспрямоване педагогічне спостереження за учнями.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Вінницького навчально-виховного комплексу святого Миколая, комунального закладу «Вінницький ліцей №12».

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що розроблено методику та визначено педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків на уроках музичного мистецтва; створено методику для визначення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків засобами мультимедійних технологій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати кваліфікаційної роботи обговорювалися на всеукраїнських та студентських наукових звітних конференціях у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського:

1. Мистецтво та освіта в контексті європейського виміру. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції за участю здобувачів вищої освіти та молодих учених.* 02 листопада 2022 року : збірник наукових праць [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ, 2022. 182 с.

2. Формування ключових компетентностей учнів засобами ІТ-технологій на уроках музичного мистецтва. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті* / Т.П. Зузяк (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ, 2023. Вип. 3. 158 с.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг диплоної роботи – 100 с.

ВИСНОВКИ

Актуальність проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків є надзвичайно важливою на сьогодні, адже саме вміння самостійно мислити, спираючись на знання й досвід, цінується вище, ніж просто ерудиція, володіння знаннями без уміння застосовувати їх для вирішення конкретних проблем.

1. Останнім часом у вітчизняній педагогічній теорії та практиці відбувається активний пошук шляхів удосконалення методів навчання, проводяться інтенсивні дослідження з питань запровадження в навчальний процес мультимедійних технологій, засобів комп'ютерно-орієнтованих систем навчання. Це висвітлюється у дослідженнях і публікаціях відомих учених: Л. Масол, О. Науменко, О. Переверзова, Т. Рейзенкінд та ін.

2. Аналіз наукової літератури засвідчує різноаспектні підходи до трактування поняття «інформаційно-комунікативна компетентність». Відтак, Л. Дідух характеризує інформаційно-комунікативну компетентність особистості адаптивністю, вільним володінням вербальними і невербальними засобами спілкування, відношенням до пізнавальної діяльності, природного і соціального світу, до самого себе; О. Соснін визначає інформаційно-комунікативну компетентність як можливість людини з одного боку орієнтуватися в динамічному соціокультурному середовищі, а з другого – нарощувати обсяги інформації і знань, вибудовувати власний стиль комунікацій.

Вчені відзначають, що мультимедійні технології на сьогодні є найбільш актуальним напрямком використання інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері освіти, адже дозволяють підійти до перетворення мультимедіа в потужний засіб освіти. Мультимедіа – це сучасна комп'ютерна інформаційна технологія, що дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відео, графічне зображення, анімацію та мультиплікацію.

3. Констатувальний експеримент проводився на базі Вінницького ліцею №12. У результаті дослідно-експериментальної роботи визначено і обґрунтовано критерії і показники сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності: *пізнавальний*, який виявляє ступінь засвоєння учнями знань про медіатехнології, цифрові технології, ІКТ у навчальному процесі (знання глибокі, системні чи поверхові, фрагментарні); *мотиваційний критерій* – ступінь готовності обирати між різними можливими діями, інтенсивність виконання вибраної дії та досягнення результатів; *діяльнісний критерій* – рівень здатності діяти конструктивно у непередбачуваних ситуаціях; прагнення до креативних дій, уміння генерувати й реалізовувати нові ідеї.

4. Вивчення і осмислення наукової літератури дало змогу з'ясувати, що ефективність процесу формування інформаційно-комунікаційної компетентності залежить від педагогічних умов, зокрема:

1. *створення електронно-освітніх ресурсів для формування інформаційно-комунікаційної компетентності;*
2. *орієнтованість освітнього процесу на застосування мультимедійних технологій;*
3. *залучення підлітків до розроблення та реалізації творчих проєктів.*

Отже, застосування інформаційно–комунікативних технологій під час уроків музики робить урок пізнавальним, різноманітним, а найголовніше – сучасним. Змінилася роль учня на уроці: з пасивного слухача він працює активний учасник процесу навчання; формується позитивне ставлення до предмета.

Використання ІКТ сприяє розвитку особистості як учнів, а й педагогів. Відбувається осмислення власного досвіду, вдосконалення свого професійного майстерності. Усе це сприяє оптимізації процесу з урахуванням інформатизації.

5. На уроках музичного мистецтва використовувались наступні мультимедійні засоби і програми: Microsoft PowerPoint, педагогічний

програмний засіб для уроків музичного мистецтва, музичні редактори, комп'ютерні ігри, електронну енциклопедію, музичні сайти з мережі Internet.

Для самовираження учнів у музично-творчій діяльності можна пропонувались ритмічно-комунікаційні вправи із використанням мультимедійних технологій: «ритмічні імпрровізації», «метроритм», «кардіограма музики», «рухи під музику».

Статистична обробка отриманих результатів дозволяє вважати, що визначені теоретичні положення є правомірними у практичній діяльності. Таким чином, мультимедійні технології є серйозним важелем у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності підлітків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баловсяк Н. В. (2004). Інформаційна компетентність фахівця. Педагогіка і психологія професійної освіти. № 5. С. 21–28.
2. Барко В. І. (1991) Тютюнников А. М. Як визначити творчі здібності дитини? К. : Україна. 79 с.
3. Биков В. (2012). Інноваційні інструменти та перспективні напрями інформатизації освіти. ІКТ в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: III Міжнародна науково-практична конференція, Львів (Ч.1, с. 14–26). Львів: ЛДУ БЖД.
4. Биков В. Ю., Жук Ю. О. Класифікація засобів навчання. Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. Праць За ред.. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – Київ : Атіка, 2005. – С. 39–60
5. Биков, В., Спірін, О., Пінчук, О. (2017). Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України) (с. 191–198). Київ: Видавничий дім «Сам»
6. Биков В., Спірін О. та Пінчук О. (2020). СУЧАСНІ ЗАВДАННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ. Журнал кафедри ЮНЕСКО Неперервна професійна освіта в ХХІ столітті, (1), 27–36.
[https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36)
7. Биков, В. (2010). Сучасні завдання інформатизації освіти Інформаційні технології і засоби навчання, 1 (15). URL:
<http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>.
8. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес. Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. №4 (54). С. 1–18.

9. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест: Навч. посіб. Київ: Майстер клас, 2006. 160 с.
10. Вакалюк Т. А., Шевельова М. К. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в загальноосвітніх школах для підвищення якості освіти. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підвищення якості освіти. Хмельницький: Видавництво ХОІППО, 2015. С. 40–45.
11. В. А. Ребрина, «Цифрова культура педагога», Навчальна програма, Хмельницький, Україна, 2014. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://dn.hoippo.km.ua/ckp/index.html>.
12. Вембер В. П. Інформатизація освіти та проблеми впровадження педагогічних програмних засобів в навчальний процес. Інформаційні технології і засоби навчання. 2007. № 2(3).
13. Воробієнко П. П., Гуржій А. М., Коляденко В. А. Інформатизація загальноосвітніх закладів України. Комп'ютер в школі та сім'ї. 2014. № 1. С. 3–5.
14. Ворожбит А. В. Аналіз використання веб-орієнтованих технологій в закладах загальної середньої освіти. *Проблеми інформатизації навчального процесу в закладах загальної середньої та вищої освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 9 жов. 2018 р).* Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С47-49.
15. Воронкін О. Класифікація інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Вища освіта України. 2015. № 2. С. 95–102.
16. Галета Я. Інформаційно-освітнє середовище як засіб навчання / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://archive.nbu.gov.ua>
17. Гуревич Р. Інтернет і його соціальні мережі в сфері освіти: напрями використання / Р. Гуревич / Зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф. «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи». С. 52–56. Режим доступу : http://ubgd.lviv.ua/konferenc-/kon_ikt/plen_zasid/Gurevuch.pdf. дата доступу 01.08.2013.

18. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти/ Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : Планер, 2005. 366с.
19. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. Львів, «СПОЛОМ», 2012. 506 с.
20. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник. М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко : за ред. Гуревича Р. С. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
21. Гуревич Р.С. Розвиток інформаційних технологій в освіті – важливий чинник розвитку суспільства Наукові праці: науково-методичний журнал. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. Вип. 141. Т. 153. С. 20-24
22. Дегтярьова Г. А. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога як засіб професійного самовдосконалення Педагогічні науки : зб. наук. праць гол. ред. М. І. Степаненко; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2015. Вип. 64. С. 75–81
23. Дем'яненко В. М., Лаврентьева Г. П., Шишкіна М. П. Методичні рекомендації щодо добору і застосування електронних засобів та ресурсів навчального призначення. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2013. №1 (105). С. 44-48.
24. Денисенко С. М. Педагогічний дизайн у сучасному освітньому процесі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2015. №3 (81). С. 79-83.
25. Денисенко С. М. Психолого-педагогічні засади проектування мультимедійного контенту електронних освітніх ресурсів для вищого навчального закладу: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.10 Київ, 2013. ПТЗН. 20с.

26. Державний стандарт базової середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
27. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти Проблеми освіти: наук.-метод. зб. К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2009. Вип. 58. Ч. 1. С. 176-180
28. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2003: зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. Ч. 1. Харків: “ОВС”, 2002. С. 371-383.
29. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу. Оцінювання якості програмних засобів навчального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів: монографія / за наук. ред. М. І. Жалдака. Київ, 2012. С. 6-12.
30. Жук Ю. О., Вольневич О. І. Проблеми формування інформаційного середовища навчального закладу. Інформаційні технології і засоби навчання. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/286/272>
31. Жук Ю. О. Проблеми формування навчального середовища сучасної школи. Моделі розвитку сучасної української школи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Черкаси, 11-13 жовт. 2006 р.). Черкаси – Сахнівка. – Київ, 2006. С. 71-77.
32. Жук Ю. О. Теоретико-методичні засади організації навчальної діяльності старшокласників в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища навчання: Монографія . К.: Педагогічна думка, 2017. 468 с.
33. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови: реалії, досвід, перспективи. Методичний порадище науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового 2023–2024 навчального року. <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/10.pdf>
34. Закон України «Про освіту» зі змінами 2023 рік №2145-VIII від 05.09.2017, редакція від 21.11.2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

- Детальніше: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu
35. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-ІХ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>
 36. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки від 09.01.2007 № 537-V [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/537-16>
 37. Івашнюва С. В. Використання соціальних сервісів і соціальних мереж в освіті / С. В. Івашнюва. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 2. С. 15–17
 38. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ 5 - 6 КЛАСИ <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recommendazii/2023/09/12/IMR-2023-2024-Mystetska.osvit.haluz.12.09.2023.pdf>
 39. Кабінет Міністрів України: Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (2018). URL: [Ukrainy: Kontseptsia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrayiny na 2018-2020 roku №67-p. \(2018\). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80)
 40. Кадук А.М. Використання інструментів запису «PowerPoint 2019» для створення перевернутих уроків. Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (12–14 квітня 2022 року). Математичний факультет. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 110 с.
 41. Калуга Т. О. Понятійно-термінологічна система педагогіки: сутність та особливості розвитку. Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки. 2012. № 1. С. 69-77
 42. Козяр М. М. Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. А. Д. Кузик. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці

- фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця, 2006. [вип. 10]. С. 340-345
43. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. (Бібліотека з освітньої політики): монографія [Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.] ; за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004, 112 с.
44. Комп'ютерні технології в освіті: навч. посібн. / Ю. С. Жарких, С. В. Лисоченко, Б. Б. Сусь, О. В. Третяк. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. – 239 с.
45. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. / Л. О. Кухар, В. П. Сергієнко. Луцьк, 2010. 182 с.
46. Концепція НУШ. <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/>
47. Костюк Г. С. (1963) Здібності та їх розвиток у дітей К : Знання. 80 с.
48. Кривонос О. М., Коротун О. В. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. Наукові записки. Випуск 8. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 2. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015 – 180с.
49. Кужель І. Ю., Нітченко Г. М. Інтернет-залежність як актуальна проблема сучасної школи. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2015. Вип. 124. С. 86-89. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_124_24.
50. Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2017. № 3. С. 140–147.
51. Кухаренко В. М. Чи потрібно змішане навчання у школі? <URL://kvn-e-learning.blogspot.com/2017/06/blog-post.html>
52. Лаврентьева Г. П., Шишкіна М. П. Методичні рекомендації з організації та проведення науково-педагогічного експерименту. Київ: ПТЗН, 2007. 72с.

- 53.Лазарчук Г. О. Інформаційно-комунікаційні технології та їх роль в освітньому процесі. – Інформаційно-комунікаційні технології навчання: психолого-педагогічні та дидактичні аспекти впровадження. – Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського. – Матеріали обласної науково-практичної Інтернет-конференції. – 13 квітня 2011 р. – С. 11–13.
- 54.Литвинова С. Г. Модель хмарно орієнтованого навчального середовища вчителя загальноосвітнього навчального заклад. Комп'ютер в школі та сім'ї. 2014. № 8. С. 5-11.
- 55.Локшина О.І. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року // Український педагогічний журнал. – 2019. - №3. – С. 21-30.
- 56.Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. Становлення системи основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті. Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України. 2014. Вип.2. С.14–24.
- 57.Лук'янчук Н. В., Климова Н. А. Віртуальна комунікація у формуванні комунікативної компетентності обдарованих старшокласників. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. 2013. № 3. С. 90-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2013_3_20.
- 58.Лізунов П. П., Білощицький А. О. Моделі та засоби формування комплексного інформаційно-освітнього середовища навчального закладу. Системи обробки інформації. 2007. № 5(63). С. 2-8.
- 59.Модельні навчальні програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти Мистецька освітня галузь [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/mystets-ka-osvitnia-haluz/>
- 60.Морзе Н. В., Глазунова О. Г. Критерії якості електронних навчальних курсів, розроблених на базі платформ дистанційного навчання.

- Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. праць. Вип. 4. Херсон: ХДУ, 2009. С.63–75.
61. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник/ ав.: Жалдак М. І., Шут М. І., Жук Ю. О., Дементієвська Н. П., Пінчук О. П., Соколюк О. М., Соколов П. К. За редакцією: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. 112 с.
62. О. В. Овчарук, “Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи”, у *Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору*, В. Ю. Биков, Ред. Київ, Україна: Атіка, 2014, с. 7-16.
63. Овчарук О. В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи / О. В. Овчарук // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2013. - № 7. С. 3-6.
64. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи [Текст] : бібліотека з освітньої політики / Н. М. Бібік [та ін.]; ред. О. В. Овчарук ; М-во освіти і науки України. – К. : К.І.С., 2004. – 111 с.
65. Онофрійчук Л. М. (2015) Розвиток естетичної культури школярів у процесі позакласної музичної діяльності. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми//Зб. наук. праць – випуск 41 /Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». С. 115-120.
66. Онофрійчук Л. М., Сушкевич Л.В. (2016) Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх вчителів музичного мис-тецтва до педагогічної практики в середніх нав-чальних закладах // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми //Зб. наук. праць випуск 46 /Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». С. 135- 140.

67. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті Основна школа. 2005. – № 3/4. – С. 51-52.
68. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : А.С.К., 2004. – 192 – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/>
69. Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, 2019
Громадська організація «Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», 2019. Буклет Підлітковий вік – запитання і відповіді.
70. Положення про електронні освітні ресурси із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства освіти і науки України від 1 вересня 2016 року N 1061, від 22 грудня 2017 року N 1662, від 29 травня 2019 року N 749 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/Re22007?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_campaign=IPS_text&utm_content=jl03&_ga=2.150187006.994313977.1699892875-412462749.1669598787#_gl=1*thp4k6*_gcl_au*MTE2NTYyMzQyMC4xNjk5ODkyODc1
71. Присяжнюк В.О. «Роль мультимедійних технологій у музичному вихованні школярів». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції за участю здобувачів вищої освіти та молодих учених. «Мистецтво та освіта в контексті європейського виміру» 02 листопада 2022 року: збірник наукових праць [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ, 2022. 182 с.
72. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyiosvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyiserednoyi-osviti>
73. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року».

74. Рудніцька К. Сутність понять "компетентнісний підхід", "компетентність", "компетенція", "професійна компетентність" у світлі сучасної освітньої парадигми Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - 2016. Вип.1. С. 241-244. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2016_1_61.
75. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : Посібник / [О. В. Білоус, О. О. Гриценчук, І. В. Іванюк, О. Є. та ін.]; За заг. ред. Бикова В. Ю., Овчарук О. В.; НАПН України, Ін-т ін-форм. технол. і засобів навч. – К.: Атіка, (2014)– 212 с.
76. Чухненко П.С., Глазунов М. М. Сучасний погляд на типологію уроків та формулювання мети уроку відповідно до компетентнісного підходу Педагогічні науки та освіта: збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. – Вип. XXXII–XXXIII. – Частина. Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи. – Запоріжжя: СТАТУС, 2020. – 168 с. ISBN 978-617-7759-72-9 – С.131-136.
77. ATutor: Learning Management Tools . URL: – <http://atutor.ca/>.
78. Berking P. Choosing Authoring Tool. Advanced Distributed Learning (ADL) Co-Laboratories. 2012. P. 55.
79. Ben Youssef, A., & Dahmani, M. (2008): «The Impact of ICT on Student Performance in Higher Education: Direct Effects, Indirect Effects and Organizational Change». In: «The Economics of E-learning» [online monograph]. Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento (RUSC). 5 (1). UOC. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.uoc.edu/rusc/5/1/dt/eng/benyoussef_dahmani.pdf
80. J. Stommel, "Critical Digital Pedagogy: a definition", Hybrid Pedagogy. A digital journal of learning, teaching and technology, Nov. 2014. [Online].

- Available: <http://www.hybridpedagogy.com/journal/critical-digital-pedagogy-definition/>
81. Laura H. Salganik, Dominique S. Rychen, Urs Moser, John W. Konstant (1999), Projects on Competencies in the OECD Context: Analysis of Theoretical and Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchatel.
 82. Romani, J. – Strategies to Promote the Development of E-competencies in the Next Generation of Professionals: European and International Trends. – Monograph No. 13 November 2009. – Communication and Information Technology Department. – Latin-American Faculty of Social Sciences, Campus Mexico (FLACSO-Mexico). – 57p.
 83. The Digital Literacy resource pack Launched by Becta, November 2009. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk>.
 84. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., VandenBrande, G. (2016) DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517/ – 44 p.
 85. Lorenzo G., Ittleson J. An overview of e-portfolios. URL: <http://www.educause.edu/LibraryDetailPage/666?ID=ELI3001>
 86. Young K. S., L. Van de Creek, Jackson X. Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. Innovations in clinical practice: a source book. 1999. Vol. 17. P. 19–31. URL: <http://netaddiction.com/articles/symptoms.pdf>